

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ГУМАНІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З УПРАВЛІННЯ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ

УДК 378.048.4:316

Віктор Локшин, кандидат педагогічних наук, докторант відділу

педагогіки та психології вищої школи
Інституту вищої освіти НАПН України,
м. Київ

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ГУМАНІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З УПРАВЛІННЯ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ

У статті розкривається компетентний підхід, визначаються особливості формування ціннісної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери в процесі навчання у вищій школі, що забезпечує готовність до виконання основних професійних функцій. Проведено аналіз методологічних і теоретичних основ компетентнісного підходу. Розглянуті сучасні підходи до визначення поняття “компетентність” та “компетенція”.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна компетентність, менеджер соціокультурної сфери, зміст освіти, модернізація освіти.

Лит. 9.

Victor Lokshin

SOCIOCULTURAL COMPETENCE AS A FACTOR OF HUMANITARIAN CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS IN SOCIAL AND CULTURAL MANAGEMENT SPHERE

The article deals of higher management education on the basis of the competency approach, defines the features of manager in the sociocultural sphere the formation of values competence of future music teachers in the learning process in higher education, which provides a commitment to fulfilling the core professional functions. An analysis of methodological and theoretical foundations of the competency approach. The article deals with modern approaches to the definition of the notion “competence”.

Key words: competence mouving, professional competence, manager in the sociocultural sphere, the content of education, the modernization of education.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості сучасного соціально-політичного розвитку нашого суспільства створили передумови для утвердження гуманістичних тенденцій в системі освіти.

Проблеми гуманізації вищої освіти ставлять культурологічні аспекти підготовки студентів одним із першочергових завдань у професійних становленні майбутнього фахівця з управління в соціокультурній сфері, передбачають центрування особистості на національні цінності та її орієнтацію на загальнолюдські цінності. Щоб забезпечити сходження людини до загальнолюдських цінностей та ідеалів культури, освіта повинна бути культуровідповідною, це означає, що основним методом його проектування і розвитку має стати культурологічний підхід, який наказує поворот всіх компонентів освіти до культури і людини як її творця і суб'єкту, здатного до культурного саморозвитку.

У контексті сучасних гуманістичних поглядів на розвиток особистості, її ціннісних орієнтацій на сутність педагогічної діяльності та педагогічної підготовки у вузі актуалізується проблема

розвитку педагогічної культури майбутнього фахівця з управління в соціокультурній сфері та її складової соціокультурної компетенції. Соціокультурна компетенція являє собою усвідомлену цілісну систему, що включає в себе ряд структурних компонентів, має власну організацію і володіє інтегративними властивостями цілого, що не зводиться до властивостей окремих частин. Сутність соціокультурної компетенції полягає в ціннісному ставленні до загальнолюдської і національної культури, прагнення до діалогічного спілкування з іншими народами та культурами. Сформованість соціокультурної компетенції дозволяє учасникам міжкультурного спілкування, з одного боку – досягнути почуття і думки іншого народу і подолати національний культуроцентризм, з іншого – краще ідентифікувати самого себе, глибше усвідомити власну культуру в порівнянні з культурою мови, що вивчається.

Основними структурними компонентами соціокультурної компетенції є когнітивний, який передбачає наявність глибоких і систематизованих знань соціокультурних особливостей та реалій країни, норми і правила

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ГУМАНІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З УПРАВЛІННЯ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ

взаємодії між людьми, моделей мовної поведінки, ідей, уявлень, вірувань, думок, звичаїв, традицій. Під час отримання соціокультурних знань у різних видах діяльності купуються вміння виділяти в них загальнолюдські культурно-етичні, моральні цінності, що створюють атмосферу спрямованості до людської особистості, готової до спілкування на міжкультурному рівні, здатною до співпереживання, що прагне до самоактуалізації.

Динаміка розвитку соціокультурної компетенції простежується в процесі навчання читання автентичного тексту.

На особливу увагу заслуговує художній текст, так як він формує і розвиває моральні потенції особистості за рахунок поєднання конкретно-історичного, національно-особливого і загальнолюдського компонентів твору, показуючи нерозривний зв'язок дійсності "своєю" країною, "своєю" культури з історичним розвитком і дійсністю світової культури. На думку психологів, люди більшою мірою схильні розбирати і оцінювати вчинки і почуття літературних героїв, ніж свої власні. Саме в художньому тексті часто зустрічаються діалоги, де використовуються різні форми мовного узусом, формули ввічливості, фонова і безеквівалентна лексика. Це своєю чергою дозволяє краще зрозуміти специфіку та своєрідність культури іншої мови.

Відмінною особливістю художнього тексту є його антропоцентричність, тобто художня література спрямована першою чергою на пізнання людини, що відповідає пізнавальним устремлінням більшої частини студентів.

Використання художніх текстів невіддільне від соціокультурного аспекту. Поряд з розв'язанням основних лінгвістичних і соціокультурних завдань, читання художніх текстів сприяє введенню студентів у світ культури країни мови, що вивчається.

Французька художня література як аспект національної культури відображає реальну дійсність своєї соціокультурної спільності, а отже, включає в свої твори найрізноманітніші компоненти своєї національної культури. У художніх творах французької літератури студенти обов'язково стикаються з етнокультурологічними компонентами національної культури.

У процесі навчання читання художньої літератури на заняттях з французької мови з метою розвитку соціокультурної компетенції, студенти отримують обов'язковий обсяг мовних знань про естетику, художню культуру, мистецтво, про життя і творчість видатних класичних і сучасних діячів мистецтва. З творів художньої літератури студенти дізнаються про моральні,

духовні цінності минулих поколінь і своїх сучасників; про ставлення народу до своєї батьківщини; про взаємини народу і релігії; взаємовідносинах людини і суспільства; про сімейний і побутовий стан; про національні звичаї, обряди і т.д.

Таким чином, художній твір розглядається нами як джерело соціокультурного розвитку особистості майбутнього фахівця з управління в соціокультурній сфері, що забезпечує інтеграцію учнів до системи національної і світової культури.

Як глибинного розуміння автентичного художнього тексту, що включає соціокультурну інформацію ми вдаємося до такого прийому, як інтерпретація тексту.

Оволодіння навичками аналізу та інтерпретації художнього твору в рамках навчальних програм університетів сприяє розвитку гуманітарної культури майбутнього фахівця з управління в соціокультурній сфері, сприяє формуванню якостей, необхідних для реалізації особистості, розвитку її соціокультурного потенціалу. Навички інтерпретації художнього твору пов'язані з етичним і моральним вихованням студентів, є однією з умов розвитку якостей, необхідних для самореалізації особистості, розвитку її соціокультурної компетенції.

Будь-який художній твір – це, свого роду "мікросвіт", що втілює складність і різноманіття великого світу – реальної дійсності. Прагнення досягнути саме цей аспект художнього твору, побачити в ньому людське начало, особу його творця – є один з реальних шляхів розвитку соціокультури майбутнього фахівця з управління в соціокультурній сфері.

При вивченні функціонування художнього тексту в аспекті міжкультурної комунікації акцент зазвичай робиться на його соціокультурній адаптації, його зрозумілості або незрозумілості іншомовним реципієнтом. Однак при передачі художнього тексту засобами іншої мови досить велика частина змін припадає на частку його особистісної інтерпретації.

Специфіка художнього тексту полягає в тому, що він не стільки описує якийсь фрагмент дійсності, скільки служить засобом його осмислення і вираження емоційного до нього відношення. Тому переклад художнього тексту носить інтерпретаційний характер.

Ще в 1923 р. Л.В. Щерба писав, що пояснення тексту у французьких університетах на три чверті зводиться до вивчення літературних творів, тому що на його думку, людина може прийти до свого власного стилю через розуміння чужих стилів. Те, що називають "explication du texte" (тлумачення

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ГУМАНІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З УПРАВЛІННЯ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ

тексту) ми розглядаємо як тлумачення життя, естетичне освоєння дійсності.

У зв'язку з цим слід підкреслити, що робота над художнім французьким текстом орієнтує не так на обговорення граматичних правил, понять, скільки на роздуми про загальнолюдські цінності, духовної сутності людини. Щоб розкрити задум художника, усвідомити істинний сенс глибинних пластів твору, необхідно проникнути в його творчу індивідуальність, відтворити відображену їм дійсність.

Здатність інтерпретувати художній текст не виникає сама собою. Психологи відзначають, що лише п'ята частина читачів в змозі зрозуміти художній твір у всій цілісності і глибині. На заняттях з іноземної мови слід цілеспрямовано навчати майбутніх учителів-філологів інтерпретації французького художнього твору як специфічного виду пізнавальної діяльності. При навчанні інтерпретації художнього тексту велике значення має розуміння студентами образу автора, його естетичного кредо. Під естетичним кредо автора розуміється творча індивідуальність художника, його ідейно-теоретичні, естетичні, а нерідко і філософські погляди. Адекватна інтерпретація тексту має місце тільки в умовах, де повністю виявляються всі смислові опори, де ставиться і розв'язується завдання – максимумне наближення до відтворення спостерігалася автором дійсності, соціокультури.

Інтерпретації тексту в рамках занять з іноземної мови у педагогічних університетах ми представляємо таким чином: бесіда про автора, естетичне кредо, ідейний задум, стилістичне оформлення.

Здійснювана за запропонованою схемою інтерпретація автентичного художнього тексту вимагає від студентів концентрації їх розумової діяльності, знання соціокультурних фактів, що є однією з умов формування соціокультурної компетенції.

Використання інтерпретації тексту, як прийому, спрямованого на розвиток соціокультурної компетенції майбутнього фахівця з управління в соціокультурній сфері філолога дозволяє не тільки розширити змістовний план соціокультурного компонента, але й удосконалювати вміння, спрямовані на вилучення та смислово переробку соціокультурної інформації.

На початковому етапі інтерпретація виявляється у формі коментування фактів, подій, явищ, порівняння їх з відповідними в рідній соціокультурі, що втілюється в "діалог культур".

На завершальному етапі навчання інтерпретація виступає у своїх більш складних формах – у вигляді міркування, особистісної оцінки, узагальнення інформації, отриманої з різних текстів у процесі навчання і зіставлення її з іншими

джерелами, що дає можливість організувати "діалог культур".

Висновки. Таким чином, розвиток соціокультурної компетенції в процесі вивчення іноземної мови сприяє гуманістичному відношенню до світу, людям, до самого себе, розвиває людину як особистість, як суб'єкта культури.

1. Ахметова М.Н. *Професійна управлінська культура майбутнього менеджера соціокультурної сфери* / М.Н. Ахметова // *Школьные технологии* // *Научно-практический журнал*. – Москва: Нар. образование: НИИ школ. Технологий, 2004. – №4. – С. 210 – 220.

2. Ашерев А.Т. *Метод определения структуры и содержание учебного материала, формирующего управленческую культуру будущих инженеров-менеджеров соціокультурной сфери в процессе системотехнической подготовки* / А.Т. Ашерев, В.И. Шеховцова // *Теория и практика управления социальными системами*. – Харьков: НТУ "ХПИ", 2009. – № 1. – С. 45 – 54.

3. Запесоцкая Н.А. *Профессиональная управленческая культура как основа профессионального мастерства менеджера социальнo-культурной сфери: автореф. дис. канд. пед. наук.: 13.00.05* / Н.А. Запесоцкая. – Санкт-Петербург, 2007 – 24 с.

4. Зимняя И.А. *Педагогическая психология: Учебн. пособие* / И.А. Зимняя. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997.

5. Колесникова И.А. *Педагогическое проектирование: Учеб. пособие для высш. учеб. заведений* / И.А. Колесникова, М.П. Горчакова-Сибирская; Под ред. И.А. Колесниковой. – М.: Издательский центр "Академия", 2005. – 288 с.

6. Кравцов А.О. *Воспитание творческих установок как составляющая становления проектной культуры субъектов образовательного процесса* / А.О. Кравцов / *Инновации и образование. Сборник материалов конференции. Серия "Symposium"*, выпуск 29. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2003. – С. 324 – 330.

7. Топилина Н.В. *Професійна управлінська культура як основа готовності менеджера соціокультурної сфери до інноваційної діяльності: автореф. дис. канд. пед. наук.: 13.00.01. "Общая педагогика, история педагогики и образования"* / Н.В. Топилина. – Таганрог, 2006. – 23 с.

8. Филимонюк Л.А. *Формирование проектной культуры менеджера социокультурной сфери в процессе профессиональной подготовки: автореф. дисс. д-ра пед. наук: спец. 13.00.08. "Теория и методика профессионального образования"* / Л.А. Филимонюк. – Махачкала, 2008. – 48 с.

9. Ченобытов В.А. *Основы проектной культуры / Акмеологический подход в профессиональной подготовке специалистов на факультете технологии и предпринимательства* / В.А. Ченобытов, Н.С. Коваленко. – СПб., 2002. – С. 116 – 123.

Стаття надійшла до редакції 14.12.2010